

Pisac osvjetljuje ovo vrijeme služeći se suvremenom rabinskom literaturom. Zamjerio bih piscu što nije upleo nešto više arheologije i posebno što se nije služio podacima Qumranske zajednice. Qumransko otkriće baca mnogo svjetla u ovaj mali svijet »siromaha Jahvihinih« koji očekuju dolazak Mesijin u Nazaretu, Ain-Karemu, Betlehemu i Jeruzalemu. Qumran nam može osvjetliti i ono zagonetno pitanje Marijino: »Kako će to biti, jer ja se ne sastajem s mužem?« Ideal čistoće i u braku već je bio cijenjen i to nam potvrđuju tako sklopljeni brakovi u prvoj Crkvi.

Pisac nam uvjerljivo govori o okolnostima Marijinih zaruka i vjenčanja, o Marijinu putovanju u Ain-Karem, o boravku u Betlehemu, u Egiptu, u Nazaretu. Ipak mi se neki zaključci čine brzopletni na temelju škratih biblijskih i izvanbiblijskih tekstova, kao Marijin put u Ain-Karem (str. 58s), vrijeme za Magnificat (str. 76) i posebno prerana smrt Marijina (str. 117).

Primijetio bih da je odgovor Isusov roditeljima okvalificiran preoštro kao »osoran odgovor« (str. 99) jer i sam pisac kasnije kaže na str. 100: »Isusov protuprigovor ne sadrži nimalo gorčine.«

A. Rebić osvjetljuje marijanska mjesta u knjigama Staroga zavjeta. Izabrao je upravo tri marijanska mjesta na koja se poziva i Lumen gentium 55. Marijinu ulogu u povijesti spasenja na temelju ovih mjesta dobro je osvjetlio. Možda bi bilo poželjno u Post 3,15 više naglasiti eshatološku dimenziju. U Iz 7,14 »mlijeko i med« prema kontekstu ne izgleda da simbolizira mesijansku sreću i blagostanje, iako je mišljenje simpatično, već naprotiv naviješta ratnu pustoš kad preostaje preživjelim za hranu samo mlijeko i divlji med. U Mih 5,2 moglo bi se u novozavjetnom svjetlu vidjeti, iako »vrlo maglovito«, i božansko materinstvo Marijino, jer ona rađa onoga kojeg je »iskon od davnina, od vječnih vremena«. Tako bismo imali naviješteno mesijansko materinstvo (Post 3,14), djevičansko materinstvo (Iz 7,14) i božansko materinstvo (Mih 5,2), dakako, u punom svjetlu Novog zavjeta.

Poželjno bi bilo da je više razrađena tipologija žena koje naznačuju Mariju.

Dragocjen je dodatak H. G. TROA-DECA: *Žena — uzrok našeg Božjeg posinaštva* (Gal 4,4). Time su iscrpljena sva biblijska mjesta koja govore direktno o Mariji.

Knjiga je, svakako, dragi doprinos našoj marijanskoj literaturi. Možda će zbuniti neke koji su vični na bezbojno, beživotno prikazivanje Marijino. Ali istinskim Marijinim štovateljima poslužit će da upoznaju još bolje Mariju i da porastu u pobožnosti prema njoj i prema Sinu njezinu. Smisao naše marijanske pobožnosti mora biti da sve bolje upoznamo, ljubimo i slavimo Sina, radi kojega je sve, i da vršimo Njegove zapovijedi (LG 66).

C. T.

DOMENICO BERTEGTO S. D. B.
Marija Majka Crkve, izdanje Izvori istine, Dominikanci, Korčula. Cijena 18 din, naručuje se kod: Dominikanci — 50260 Korčula. U dodatku: Homilije od Petrova do Došašća.

Ovo je 5. svezak ovog izdavačkog centra propovjedničke građe. Sadržaj tim se izdanje i preporučuje.

A kad je govor o temama iz mariologije, ovo izdanje dolazi u pravi čas. U Zagrebu je održan VI. mariološki i XIII. marijanski kongres. Svezak je izašao na vrijeme.

Treba istaknuti teološku ispravnost, dubinu ideja, sistematsku izradbu, stilsku jasnoću itd. Osobito se teologa doimlje što pisac stavlja Mariju u skup faktora za provedbu misterija spasenja. Tako, i jedino tako Marija zauzima svoje pravo mjesto. I u nadnaravnom je redu sve povezano. Istrgnuti Mariju iz skupa tih faktora znači uništiti njen poziv, frustrirati njenu misiju. Ona je ono što jest kada je u sklopu tih faktora: Boga Stvoritelja, Krista Otkupitelja, Duha Posvetitelja, Crkve, i u Crkvi vrhovnog pastira. Tu se i temelji autentična pobožnost prema Mariji.

Dok ističem ovo izdanje nacrtu propovijedi o Mariji, izražavam želju da *Izvori istine* na ovu — više teološ-

ku — reviju Marijine osobe i njene uloge u čovječjem spasenju nadovežu seriju propovijedi više antropološkog smjera. Mislim reći da bi našle mjesta i teme o Mariji kao radnici, ženi u stambenim i drugim životnim teškoćama, odgajateljici ženske mladeži, vršiteljici religioznih dužnosti, centru obiteljskog života, idealu kršćanke itd. To bi upotpunilo ove teme a ujedno bi pružilo propovjednicima neku vrst horizontalnog Marijina štovanja i prikazivanja njene uloge u egzistencijalnim uvjetima života.

U dodatku se nalaze homilije (god. »C«), tj. od 14—34. nedjelje kroz godinu. Osim toga tu su homilije za Marijine blagdane kroz to vrijeme, a na kraju jedna za posvetu crkve. Ono što ovom djelu daje neku dinamičnu notu jest raznolikost stila, ali uvijek ispravnost ideja. Nekoliko primjera može propovjednicima poslužiti u raznim zgodama.

Ako u našoj katoličkoj publicistici razna izdanja imaju svoje opravdanje, sigurno je da *Izvori istine* ispunjavaju jednu prazninu nad kojom treba neprekidno bdjeti, trajno je opskrbljivati, jer teren takvu građu »guta«. Zar ne bi bilo manje šupljih, praznih i besadržajnih propovijedi kada bi se u njima išlo za sličnom ispravnosću ideja, uravnoteženim gledanjem na stvarnost? Zar je zbilja, odnosno zar je u skladu s pastoralom tendencija da se propovijedanje pred vjernicima pretvori u egzegezu teksta? U komparativni studij sinoptika? U prekopavanje manje značajnih lingvističkih, povijesnih i drugih preokupacija Starog zavjeta, dok oni očekuju živu, današnju, životnu riječ spasenja?

Izdavačima samo jedno: naprijed!
N. D.

A. REBIĆ: *Biblijska prapovijest (Post 1—11). Egzegetsko-teološka obrada prvih jedanaest poglavlja knjige Postanka s uvodom u Mojsijevo Peto-knjižje*, KS, Zagreb 1970.

Dr. Rebić ovom svojom knjigom poklanja »prvine« svojih studija proučavanja prvih stranica Biblije našoj

šturoj biblijskoj literaturi. Otkriva se kao dobar poznavalac složene problematike i tematike ovih poglavlja koja su zaista obilata problemima i još obilatija misterijima. Ne boji se začu i što je Bog odlučio njihovim poglavlja, zagledati ih i razmotriti s različitim vidika da otkrije poruku Božju na ovim stranicama, uvijek novu i uvijek svježiu.

Teme obrađuje povijesno-kritičkom metodom. Najprije istražuje izvorno plodno tlo, *Sitz in Leben*, pojedinih poglavlja. Prikaze stavlja u prostor i vrijeme svetog pisca, što je jedini ispravan način da otkrijemo smisao onog »što su hagiografi stvarno htjeli reći i što je Bog odlučio njihovim riječima otkriti« (DV 12). Zatim iznosi teološku nauku, poruku spasenja, ono sržno i temeljno što je sveti pisac ovih stranica znao »vješto i uspješno pretočiti« u sliku svijeta svoga vremena, u svoju kulturu i sredinu, te je zatim »pretočiti« u naš pojmovni svijet, učiniti je dostupnom čovjeku današnjeg vremena. Jer »Riječ Božja nije sputana nego je prikladna i sposobna da se prilagodi svakoj kulturi i znanosti«.

Rečeno je da je dinamična slika svijeta današnjeg čovjeka u suprotnosti sa statičkom slikom svijeta prijašnjih vjekova i stoga da je današnjem čovjeku »početak manje važan nego što je bio nekada«. Čitajući ova prva poglavlja o porijeklu svemira i čovjeka u svjetlu moderne biblijske znanosti, jasno nam postaje da bez ovog svjetla ne možemo shvatiti ni današnjicu jer ove stranice zaista čine »srž ljudske povijesti, i prošlosti i budućnosti«. One nam govore o Bogu koji je iznad i izvan svijeta — transcendentan, i postoji prije svijeta — vječan, koji je sve svorio i neprestano stvara i svemu daje rast. — Govore nam o istinskoj veličini čovjeka koji je stvoren za prijateljstvo Božje, za zajedništvo s Bogom. — Govore nam o tragediji čovjeka, o zlu u svijetu koje postoji a nije »dio krajnjeg i najdubljeg nauma«, niti je nužno vezano uz ovaj svijet kao nešto neizbježivo, već je vezano uz slobodnu ljudsku volju. — I, konačno, govore nam ove stranice o optimizmu Biblije uza sve grijehe, kazne, rusenja na svijetu. Božja ljubav i milosrđe